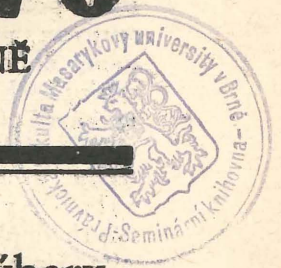

PRACOVNÍ PRÁVO

ČASOPIS PRO VÝKLAD PRACOVNÍCH A SOCIÁLNĚ
POJIŠŤOVACÍCH ZÁKONŮ.

Jaromír Hlaváček:

Srážky se mzdy podle § 88a) ž. ř. a závodní výbory.

Podle § 88a) ž. ř. má býti v pracovním řádu m. j. vytknuto toto ustanovení:

»g) konvenční pokuty při přestoupení pracovního řádu a k čemu se jich užívá...«

Podle § 90 ž. ř. ve znění zákona č. 22/1885 ž. z. konvenční pokuty peněžité, které byly uvaleny na pomocné pracovníky při přestupcích pracovního řádu, a k čemu se jich užilo, zapsány buďte do seznamu, do něhož úřad a pomocní pracovníci nahlédnouti mohou a jenž předložen býti má živnostenskému úřadu, když některý pomocný pracovník pokládá se býti stížen vybráním nebo vynaložením konvenční pokuty peněžité. § 5 zákona č. 330/1921 Sb. z. a n. upravuje úkoly závodních výborů, ukládá v lit. f) »spolupůsobiti... při disciplinárním řízení...«.

Tyto pořádkové pokuty jsou považovány za konvenční pokuty podle § 1336 o. z. o., jak také judikatura zejména živnostenských soudů konstantně vykládá.*) Uložil-li zákon o závodních výborech těmto výborům, aby spolupůsobily při disciplinárním řízení, byla již vícekrát položena otázka, jakým způsobem a v jakém rozsahu se závodní výbor účastní při ukládání pořádkových pokut srážkami se mzdy.

Dr. Kotek (Výklad zákona o závodních výborech pro praktickou potřebu P 1929;

*) Srov. př. č. 321 Sbírky rozhodnutí c. k. živnostenských soudů (Příloha »Soziale Rundschau«), podle kterého pořádkové pokuty, uložené podle pracovního řádu, jsou konvenční pokuty, kterým lze žalobou odporovati, čís. 1455 této sbírky, podle kterého pořádkové pokuty podléhají soudcovskému zkoumání, žaluje-li dělník srážkou se mzdy, která mu byla učiněna k zapravení pořádkového trestu; dále č. 221 této sbírky, podle kterého pořádkové pokuty mohou býti uloženy jen na základě ujednání o konvenční pokutě, č. 988 (určení výše pořádkové pokuty nemůže býti přenecháno jedné smluvní straně), naproti tomu však srov. č. 1172 této sbírky.

str. 40) odpovídá k této otázce takto: »Spolupůsobení závodního výboru... při disciplinárním řízení... neznamená, že závodní výbor je přitom rovnocenným činitelem se zaměstnavatelem, nýbrž pouze to, že při disciplinárním řízení... má závodní výbor býti slyšen a že má právo zprostředkovati mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci.« »Zaměstnavatel tudíž nepotřebuje k disciplinárním řízení a potrestání zaměstnance předchozího souhlasu závodního výboru, nýbrž může uvedená opatření nebo trest vysloviti sám, ovšem předtím musí vždycky o svém postupu vyrozuměti závodní výbor a vyslechnouti jeho případné návrhy. Takto spolupůsobí závodní výbor při každém disciplinárním řízení, ať již zaměstnavatel ukládá disciplinární trest bez všelikého formálního řízení či za šetření jistých forem procesních.« Od tohoto výkladu v celku se neuchylují dr. J. Hatlák (Zákon o závodních výborech), dr. A. Chytil (Závodní výbory podle práva čs., Brno 1922), dr. W. Lamberg (Das Gesetz über die Betriebsausschüsse, Liberec 1922) ani komentář dr. Štědrého a dr. Buchtely k živnostenskému řádu (Čs. Kompas, Sv. X a X b).

Také n. s. s. (Boh. A 4083) vykládá tato ustanovení tak, že právo závodního výboru spolupůsobiti při disciplinárním řízení neobsahuje v sobě právo na rovnocennou účast se zaměstnavatelem při ukládání trestu. N. s. s. vycházejí z vpředu uvedeného názoru na právní povahu pořádkových pokut, považuje prohlášení zaměstnavatele, že svému zaměstnanci ukládá pokutu pro porušení pracovního řádu, za projev smluvní strany, o jehož platnosti a účinnosti přísluší rozhodovati řádným (živnostenským) soudům.

Ani z materiálů nelze vyčísti, že by zákonodárce měl v úmyslu zjednatí závodní-

muž výboru oprávnění většího rozsahu. Vládní návrh (č. t. 2177/I. vol. obd.) v důvodové zprávě uvádí: »Účelem tohoto předpisu je zajistiti závodní radě, aby při disciplinování nebo trestním propouštění, stížnostech, sporech a přáních (na př. při upravování dovolených) mohla v případě potřeby zprostředkovati mezi správou podniku a jednotlivými zaměstnanci nebo skupinami zaměstnanců. Tímto spolupůsobením závodní rady při udržování kázně a pořádku v závodě má býti dosaženo dobrého poměru mezi správou závodu a zaměstnanci.« Sociálně-politický výbor a výbor socialisační, které vládní návrh doplnily slovy: »... při disciplinárním řízení...« změnu blíže neodůvodňují (č. t. 2836/I. vol. obd.). Uvádí v důvodové zprávě pouze, že ustanovením § 5 výbory snažily se postihnouti a rozšířiti práva, která mají dosud dobrovolné tovární výbory, odborovými organizacemi nebo volbou dělnictva dosazené.*)

Naproti tomu tvrdí dr. František Polák,**) že »živnostenský řád v tom směru, když mluví o konvenčních pokutách při přestupcích pracovního řádu, jest již neplatný, neboť trest podle pracovního řádu nemůže býti pokutou konvenční, když o výši trestu má rozhodovati vedle zaměstnavatele též závodní výbor. Neboť podle zákona o závodních výborech § 3, lit. f), má závodní výbor spolupůsobiti při udržování kázně a pořádku v závodě a při disciplinárním řízení.« Avšak jedno je ze znění zákona jasné: Že potrestání zaměst-

*) Pro úplnost srov. § 4. č. 6, inic. návrhu posl. Schäfera a s. (č. t. 1370). »Tresty pořádkové mohou býti uloženy jen, pokud je pracovní řád obsahuje, a to výborem, k němuž patří jak zástupce majetníka závodu, tak i člen závodní rady«, a § 6, odst. 4., inic. návrhu posl. Skaláka a s. (č. t. 1817). »Pracovní řády, pokud nebyly již sjednány dohodou podnikatelů se zástupci organizací, mohou býti zaváděny jen za souhlasu závodní rady. Bez jejího souhlasu nesmí býti ukládáno pořádkových trestů«. Iniciativní návrhy č. t. 825, 900, 5023/I. vol. obv., 61, 855/II vol. obv. disciplinární řízení zvláště neupravují. — »Celostátní dělnický výbor, říšská ústředna závodních výborů a rad« v roce 1926 navrhol tuto úpravu (§ 5, odst. 1., lit. f): »Spolurozhodují při udržování pracovní disciplíny v závodě a při disciplinárním řízení, a to tak, že se k úkolům tímto zřídí disciplinární výbor, složený ze dvou k tomu ustanovených členů závodní rady a ze dvou členů správy závodu. Takto složený výbor disciplinární jedná a rozhoduje o všech disciplinárních pokescích zaměstnanců, a to pouze podle ustanovení pracovního řádu. Z rozhodnutí disciplinárního výboru lze se odvolati k rozhodčímu soudu.«

**) Dr. František Polák: Dělnické právo československé. Nákladem vlastním. Praha 1951, str. 104 n.

nance nesmí se díti jednostranně, pouze z vůle zaměstnavatelovy, nýbrž že v každém případě musí býti zavedeno disciplinární řízení, v němž má míti účast závodní výbor. Jakou účast má při tom tento míti, to vyplývá z analogie zákona o hornických závodních radách, kde o pracovních přestupcích rozhoduje disciplinární výbor, složený ze dvou zástupců zaměstnanců a dvou vyslaných zaměstnavatelem. Pouze takovým výkladem může býti vyplněna nicžera zákona o závodních výborech, pokud se týče jejich pravomoci při udržování kázně pracovní. Nepochybujeme, že takový výklad snadno může získati na popularitě, souhlasiti s ním však nebylo by dobrým vysvědčením pro výklad právního řádu. Pojmy »spolupůsobiti« a »rozhodovati« nelze tak snadno zaměňovati, uvědomíme-li si jejich podstatné rozdíly. — Právní povahu konvenčních pokut nemohl zákon č. 530/21 změnit, i když bychom souhlasili, že ustanovení živnostenského řádu bylo změněno. Nadto však nelze vážně uvažovati o možnosti této změny již proto, že konvenční pokuty ukládá zaměstnavatel zpravidla bez jakéhokoli disciplinárního řízení. Tvrzení, že zmocněním závodních výborů, spolupůsobiti při disciplinárním řízení, bylo vyloučeno ujednati při služební smlouvě (pracovní řád) konvenční pokutu, je velmi odvážné. Že takový názor může způsobiti škody těm, v jejichž prospěch je vydáván, vyplývá také z toho, že postiženému zaměstnanci odnímá možnost dovolati se přezkoumání soudem.

Spokojíme se pouhým výkladem slovním a logickým (§ 7 o. z. n.) a uvažujeme takto:

Podle § 1536 o. z. o. strany, které sjednávají smlouvy, mohou učiniti zvláštní dohodu, že na místě újmy, která by se měla nahraditi, má býti zapravena určitá částka peněžítá nebo jiná, jestliže slib nebude splněn buď vůbec, nebo nikoli náležitým způsobem, nebo příliš pozdě (§ 912.*). Nebyla-li konvenční pokuta výslovně vyloučena — jak je tomu u obchodů splátkových (§ 5 zák. ze dne 27. dubna 1896, č. 70 ř. z.) — při služební smlouvě (§§ 1151 n. o. z. o.),*) může býti i při této smlouvě platně ujednána. Smluvní povinnost, která nebyla splněna, je dána především ujednáním, nařízením zaměstnavatelovým, způsobem a rozsahem služby přiměřené (§ 1155

*) Citováno podle Roučkova komentáře Čs. obecný zákoník občanský, Praha 1926. Čs. Kompas. Sv. XVI., str. 1082.

*) Srov. Krémář: Právo obligační, str. 92 n., Sedláček: Právo obligační I., str. 110 n., II., str. 118, Ehrenzweig: Recht der Schuldverhältnisse, str. 177 n., 181, Schey: Festschrift zur Jahrhundertfeier des ABGB I., str. 514.

o z. o.). Takovéto konvenční pokutě lze žalobou odporovati a v takovém případě pokuty podléhají soudcovskému zkoumání. Na tomto stavu nebylo ničeho změněno ustanovením § 88 a) ž. ř., kterým bylo pouze předeepsáno, že pracovní řád musí obsahovati ustanovení o těchto konvenčních pokutách. Jestliže pak zákon o závodních výborech zmocnil tyto výbory spolupůsobiti při »disciplinárním řízení«, zmocnil je pouze k tomu, aby »spolupůsobily«, nikoli aby rozhodovaly. Na právní povaze těchto pokut ani na ustanoveních živnostenského řádu nebylo ničeho měněno a dělník, kterého stihla konvenční pokuta, může stejně proti uložené konvenční pokutě, i když byla uložena za spolupůsobení závodního výboru, hledati odpomoc pořadem práva. Rozsah oprávnění závodního výboru podává se pak z této úvahy n. s. s. (Boh. A 4083): Zákon staví v § 3,

lit. f), spolupůsobení závodního výboru při disciplinárním řízení do jedné řady s jeho spolupůsobením při udržování kázně a pořádku, z čehož sluší souditi, že v obou případech jde o činnost závodního výboru stejné povahy. Poněvadž však spolupůsobení závodního výboru při udržování kázně a pořádku v závodě nelze vykládati tak, že ke každému opatření podnikatele k udržení pořádku v závodě je potřebí předchozího souhlasu závodního výboru, nelze ani potrestání dělníka činiti na tomto souhlasu závislým.

Že takovýto stav právního řádu neodpovídá požadavkům dělnictva co do účasti závodního výboru na udržování kázně v závodě, jest nepopiratelné. Bylo by však neprozřetelným dávatí tomuto právnímu řádu výklad, který je s jeho normami v odporu a působiti tak škodu těm, kdož by takového výkladu použili.

Dr. František Kraus:

K výkladu pojmu převážného vykonávání vyšších služeb v § 1. zák. o obch. pom.

I.

V §§ 1 a 2 zák. o obch. pomocnících se vymezuje platnost tohoto zákona na osoby převážně zaměstnané při službách kupeckých anebo vyšších nekupeckých a dále při službách vypočtených zvláště v § 2.

Je nesporné, že při aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případy nutno vždy přihlížeti k povaze skutečných úkonů, tvořících obsah služební smlouvy a že je nerozhodno, jak zaměstnanci jsou pojmenováni a jaký mají titul (tak v teorii již Randa, zák. o obch. pom. str. 6 a v judikatuře na př. Vážný 4854). Při tom druh a rozsah těchto faktických úkonů je podstatnou součástí smlouvy (§ 6 cit. zák.) a určuje se buď podle úmluvy nebo podle zvyklosti či posléze přiměřeně okolnostem.

Konkrétně pak z těchto hledisek mohou nastati tyto případy:

1. zaměstnanec koná faktické úkony, které vesměs lze kvalifikovati jako úkony vyšší (nebo kupecké);

2. zaměstnanec koná faktické úkony zčásti takové, které lze považovati za vyšší (nebo kupecké), zčásti však pouze takové, jež jsou nižší anebo nekupecké, v kterémžto případě opěť

a) mohou býti tyto faktické úkony obojího druhu prováděny promiscue a současně, anebo

b) mohou tyto obojí faktické úkony býti prováděny časově následně tak, že určitou dobu zaměstnanec koná vesměs anebo převážně práce vyšší, po určitou dobu pak vesměs anebo převážně práce nižší.

Případ ad a) zmíněný řešen byl judikaturou, a to ve Vážném č. 3515 takto: »vzhledem . . . k dozorčí činnosti (rozuměj mistra tkalcovského) jest služby jeho přes to, že záležely zčásti v mechanických úkonech podřadného rázu posuzovati jako celek a všechny úkony jeho pokládati za úkony vyšší.« Stejně tak v rozh. Vážný 4028: »Nerozhodno jest, že ruční manuální práce zabrala největší část zaměstnání žalobcova, když tato manuální práce nebyla prací obyčejného pomocného dělníka. Kromě práce manuální konal žalobce však i práce jiné (dozor, zapisování hodin), které podle své povahy též vyšším úkonům počítati jest.« Neobyčejně výstižně traktuje otázku tuto i nejv. správní soud Boh. 6374,*) kde se

*) V tomto nálezu (ze dne 8. března 1927, č. 22.928/26) n. s. s. v odůvodnění věty »Korektor v tiskárně podléhá pensijní povinnosti pojistné«, uvádí: »... jest poukázati na základní rozdíl činnosti sazeče a korektora. Skládání sazby je činností čistě manuální, a činnost duševní, kterou ovšem i činnost sazeče, jako každá činnost člověka rozumově vyspělého, je řízena, je pouze přirozeným předpokladem pro manuální jeho úkony, skládání sazby. Cílem a